

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2548 ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนเกิดขึ้น 14.3 ล้านตัน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2547 ประมาณ 0.30 ล้านตัน โดยเกิดขึ้นในเขตเทศบาลและเมืองพัทยาประมาณ 12,635 ตัน นอกเขตเทศบาลและในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลประมาณวันละ 18,295 ตัน และ กรุงเทพมหานครประมาณวันละ 8,291 ตัน (รวมควบคุมมลพิษ, 2545) ซึ่งในปี 2549 มีคาดการณ์ว่าขยะมูลฝอยจะลดลงกว่าปีก่อน ๆ อันเนื่องมาจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางมีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการใช้สินค้ารีไซเคิลหรือสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้มีการรวมกลุ่มของท้องถิ่นเพื่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยแบบผสมผสาน ที่เน้นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบของปุ๋ยและผลิตพลังงานทดแทน ทั้งนี้ หากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนให้ความสำคัญในการลดปริมาณของเสียที่แหล่งกำเนิด โดยการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและเลือกใช้สินค้ารีไซเคิล จะส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหามูลฝอย แต่ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในอนาคต มีแนวโน้มที่จะประสบปัญหามากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ขยะมูลฝอยมีองค์ประกอบซึ่งยากต่อการกำจัดมากยิ่งขึ้น การต่อต้านของประชาชนในการก่อสร้างสถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย การขาดแคลนที่ดินก่อสร้างระบบจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เป็นต้น

การกำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตปริมณฑล ทั้งในเขตเมืองใหญ่ เช่น เทศบาล และเขตเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญในระดับเทศบาลนคร เทศบาลเมืองจะมีการจัดสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล แต่ยังมีปัญหาในการดำเนินงาน เนื่องจากขาดการบริหารจัดการทั้งในเรื่องงบประมาณการดำเนินการและบุคลากร รวมทั้งการเก็บค่าธรรมเนียมขาดประสิทธิภาพ สำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยในส่วนนอกเขตเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้รับผิดชอบเก็บรวบรวม

นำไปกำจัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล โดยจะกำจัดด้วยการเทกองทิ้งกลางแจ้งหรือเผากลางแจ้ง มีเพียงไม่กี่แห่งที่นำไปกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีการพัฒนารวดเร็วมาก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่รองรับความเจริญและการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนมีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก มีการอพยพย้ายถิ่นของประชากรจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะต่าง ๆ และทวีความรุนแรงขึ้นจนเกือบถึงขั้นวิกฤติ ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ปัญหาของขยะมูลฝอย เริ่มจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น และคาดว่าจะกลายเป็นปัญหาที่สำคัญของจังหวัด ที่จะต้องเร่งดำเนินการป้องกันแก้ไข ปัญหาของขยะมูลฝอยทั้งจากครัวเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมมีปริมาณสูงถึง 2 แสนตันต่อปี การดูแลเก็บขนขยะมูลฝอยในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งการบริการเก็บขนขยะมูลฝอยยังไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีปริมาณขยะตกค้างในแต่ละวันมีจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น นอกจากนี้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเนื่องจากยังใช้วิธีเทกองกลางแจ้ง และเผากลางแจ้ง

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อันจะส่งผลให้ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี มีจิตสำนึก มีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทองอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติในอนาคตได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง การอบรมเกี่ยวกับความรู้ และแหล่งข้อมูลข่าวสาร

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลบ่อทองต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
7. ประชาชนที่อบรมเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
8. ประชาชนที่มีแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านระยะเวลาในการศึกษาหรือการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ในช่วงเดือน ในระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2549 ถึง 15 ธันวาคม 2549 รวมระยะเวลา 3 เดือน
2. ด้านเนื้อหา ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการทำกิจกรรม โครงการ และด้านการติดตามและประเมินผล
3. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจในความหมายของคำบางคำ จึงให้คำจำกัดความดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี กระทำการในลักษณะการทำงานร่วมกัน มีความต้องการและ

ดำเนินการร่วมกัน ในด้านการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการทำกิจกรรม โครงการและด้านการติดตามและประเมินผล

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมการทิ้งขยะมูลฝอย การเก็บขยะชั่วคราวไว้ในภาชนะ การรวบรวมขยะมูลฝอย การขนถ่ายและการขนส่ง การแปรรูปขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เราต้องการทิ้งเพราะไร้ประโยชน์ เป็นสิ่งของที่ใช้แล้วจากการดำรงชีวิตแต่ละวัน

ด้านการรับรู้สถานการณ์ หมายถึง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงสถานการณ์และสภาพปัญหา

ด้านการวางแผนและตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

ด้านการทำกิจกรรมโครงการ หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชน ร่วมแสดงความคิดเห็น รับรู้ รับฟัง และเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน

ด้านการติดตามและประเมินผล หมายถึง เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตั้งในการมีส่วนร่วม

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง

อายุ หมายถึง จำนวนนับแต่เกิดจนถึงปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของประชาชนในวันตอบแบบสอบถาม

รายได้ต่อเดือน หมายถึง รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับต่อเดือน

อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพการงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การเข้ารับการอบรม หมายถึง การอบรมเกี่ยวกับความรู้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ หมายถึง ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

แหล่งรับข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งข่าวต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เอกสารสิ่งพิมพ์ เจ้าหน้าที่ของภาคราชการ/เอกชนในพื้นที่

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การที่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง ได้เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมของเทศบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
2. ทราบถึงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย การอบรมเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยและแหล่งข้อมูลข่าวสาร
3. ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ให้มีระดับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรีในอนาคต